

Spis treści

Wstęp	VII
Wykorzystane, podstawowe edycje źródłowe i literatura	XVII
Wykaz skrótów	XIX
Akta sejmikowe	
1. Sejmik przedkonwokacyjny w Środzie, 15 października 1668 r.	3
Sejmik zerwany.	
1. Uniwersał prymasa Mikołaja Prażmowskiego, ogłaszający bezkrólewie i zwołujący sejmik przedkonwokacyjny województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie – Warszawa, 19 września 1668 r.	3
2. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, zawiadamiający o bezkrólewiu oraz wzywający do zachowania bezpieczeństwa i zamknięcia urzędów grodzkich – Poznań, 22 września 1668 r.	6
3. List Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego do Ottona von Schwerin nadprezydenta Tajnej Rady w sprawie przygotowań do sejmiku przedkonwokacyjnego – Grönhoff, 5 października 1668 r.	7
4. Informacja o zerwaniu sejmiku w diariuszu Piotra Opalińskiego marszałka zerwanego sejmiku – 15 października 1668 r.	8
5. Relacja z sejmiku przedkonwokacyjnego w Środzie – Poznań, 21 października 1668 r.	8
6. List Kaspara Geelhaara inspektora menniczego Prus Książęcych, tajnego sekretarza sądu nadwornego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego z informacjami na temat sejmiku przedkonwokacyjnego w Środzie – Poznań, 22 października 1668 r.	11
7. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, informujący o zerwaniu sejmiku w Środzie oraz nakazujący otwarcie urzędów grodzkich – Środa, 22 października 1668 r.	15
8. List Franciszka Zygmunta Gałęckiego chorążego ziem pruskich do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego z informacjami o sejmiku – Poznań, 22 października 1668 r.	15
9. Informacja o zerwaniu sejmiku w liście Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego do Władysława Michała Skoroszewskiego chorążego poznańskiego – Laskówka, 22 października 1668 r.	16

10. List Franciszka Zygmunta Gałęckiego kamerjunkra w służbie dworu berlińskiego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego na temat przygotowań do nowego sejmiku w Środzie, którego początek wyznaczono na 5 listopada 1668 r. – Toruń, 29 października 1668 r.	18
2. Powtórny sejmik przedkonwokacyjny w Środzie, 5-6 listopada 1668 r.	19
1. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, zwołujący powtórny sejmik przedkonwokacyjny w Środzie – Środa, 23 października 1668 r.	19
2. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego do Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski z wyrzutami za samowolne zwołanie powtórnego sejmiku – [1668 r.].....	20
3. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego – 1668 r.	21
4. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego do Stanisława Krzyckiego podkomorzego kaliskiego – 1668 r.	23
5. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego do powtórnego sejmiku przedkonwokacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego – [1668 r.].....	24
6. Laudum powtórnego sejmiku przedkonwokacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 5 listopada 1668 r.	25
7. Informacja o sejmiku w diariuszu Piotra Opalińskiego marszałka sejmiku – 6 listopada 1668 r.	28
8. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, informujący o sejmikowej uchwale przypominającej zakaz wywozu skór za granicę – Goślina, 8 listopada 1668 r.	28
3. Sejmik relacyjny w Środzie, 4-7 lutego 1669 r.	29
Sejmik zerwany.	
1. Sejmik wyznaczony mocą konfederacji generalnej, uchwalonej na sejmie konwokacyjnym w Warszawie.	29
2. List Jana Kazimierza na sejmiki – Warszawa, 12 grudnia 1668 r.	30
3. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego na sejmiki relacyjne – Warszawa, 20 grudnia 1668 r.	31
4. List Jana Kazimierza do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego w sprawie sejmiku – Warszawa, 9 stycznia 1669 r.	33
5. List Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski do prymasa Mikołaja Prażmowskiego w imieniu sejmiku – Środa, 1669 r.	33
6. Informacja o zerwaniu sejmiku w Środzie w diariuszu Piotra Opalińskiego – 4 lutego 1669 r.	35
7. Relacja z sejmiku relacyjnego w Środzie, w dniach 4-7 lutego 1669 r.	36
8. Relacja z sejmiku relacyjnego w Środzie, w dniach 4-7 lutego 1669 r. przetłumaczona dla elektora brandenburskiego.	37
9. Informacja o zerwaniu sejmiku w uniwersale Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, zwołującym kolejny zjazd – Środa, 9 lutego 1669 r.	38

10. List Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty Wielkopolski do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego – Środa, 9 lutego 1669 r.	38
11. List Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego – Środa, 10 lutego 1669 r.	39
12. List Joachima Scultetusa tajnego sekretarza kameralnego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego, informujący o zerwaniu sejmiku relacyjnego w Środzie – Poznań, 10 lutego 1669 r.	40
13. List Franciszka Zygmunta Gałęckiego chorążego ziem pruskich do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego z informacjami na temat mediacji brandenburskiej na sejmiku relacyjnym w Środzie – Poznań, 11 lutego 1669 r.	43
14. Informacja o zamieszaniu na sejmiku w manifestacji Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego – Poznań, 8 kwietnia 1669 r.	44
4. Zjazd podczas popisu pod Środą, 4 kwietnia 1669 r.	46
1. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, zwołujący zjazd na popisie pod Środą – Środa, 9 lutego 1669 r.	46
2. Uniwersał prymasa Mikołaja Prażmowskiego w sprawie zaległości podatkowych – Warszawa, 12 marca 1669 r.	47
3. List Jana Kazimierza do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego – Warszawa, 25 marca 1669 r.	48
4. List Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego do województw poznańskiego i kaliskiego zgromadzonych na popis pod Środę – b.m. i d. [1669 r.]	48
5. Laudum województw poznańskiego i kaliskiego spisane podczas zjazdu na popis pod Środą, 4 kwietnia 1669 r.	50
6. Eksorbitancje spisane na elekcję podczas zjazdu pod Środą, 4 kwietnia 1669 r.	56
7. Uniwersał zjazdu województw poznańskiego i kaliskiego w sprawach nadużyć wojskowych w województwach – Środa, 4 kwietnia 1669 r.	62
8. Informacja o popisie pod Środą w diariuszu Piotra Opalińskiego – 4 kwietnia 1669 r.	64
9. Manifestacja grupy szlachty województw poznańskiego i kaliskiego w obronie wolnego głosu na elekcji – Poznań, 8 kwietnia 1669 r.	64
10. Manifestacja komisarzy sejmikowych przeciwko poborcom – Poznań, 10 maja 1669 r.	65
11. Dekret komisji sejmikowej do spraw rozliczeń z poborcami – Poznań, 10 maja 1669 r.	66
12. Rejestr szlachty powiatu gnieźnieńskiego na pospolitym ruszeniu podczas elekcji – obóz pod Warszawą, 19 czerwca 1669 r.	67
13. Rejestr szlachty powiatu wałeckiego na pospolitym ruszeniu podczas elekcji – obóz pod Warszawą, [19 czerwca] 1669 r.	68
14. Rejestr szlachty powiatu kaliskiego pod chorągwią Andrzeja Przyjemskiego chorążego kaliskiego, na pospolitym ruszeniu podczas elekcji – obóz pod Warszawą, [19 czerwca] 1669 r.	69
15. Rejestr szlachty powiatu kaliskiego pod chorągwią Andrzeja Zaleskiego rotmistrza województwa kaliskiego, na pospolitym ruszeniu podczas elekcji – obóz pod Warszawą, 19 czerwca 1669 r.	70

16. Rejestr szlachty powiatu rogozińskiego na pospolitym ruszeniu podczas elekcji – obóz pod Warszawą, [19 czerwca] 1669 r.	72
17. Rejestr szlachty powiatu kościańskiego na pospolitym ruszeniu podczas elekcji – obóz pod Warszawą, 19 czerwca 1669 r.	74
18. Rejestr szlachty powiatu nakielskiego na pospolitym ruszeniu podczas elekcji – obóz pod Warszawą, [19 czerwca] 1669 r.	76
5. Sejmik przed sejmem koronacyjnym w Środzie, 20 sierpnia 1669 r.	77
1. List elekta Michała do województw – Warszawa, 20 lipca 1669 r.	77
2. Uniwersał prymasa Mikołaja Prażmowskiego do województw, ogłaszający pierwsze wici na pospolite ruszenie – Warszawa, 9 sierpnia 1669 r.	78
3. Uniwersał elekta Michała do województw w sprawie pospolitego ruszenia w obliczu zagrożenia kozacko-tatarskiego – Warszawa, 9 sierpnia 1669 r.	79
4. Zapis o obwieszczeniu terminu sejmiku przed sejmem koronacyjnym w grodzie poznańskim – Poznań, 13 sierpnia 1669 r.	81
5. Laudum sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego przed sejmem koronacyjnym w Środzie, 20 sierpnia 1669 r.	81
6. Instrukcja dla posłów na sejm z sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego przed sejmem koronacyjnym w Środzie, 20 sierpnia 1669 r.	89
7. Wykaz wsi nie występujących w taryfach poborowych i podymnych województw poznańskiego i kaliskiego, podpisany na sejmiku – Środa, 20 sierpnia 1669 r.	103
8. Wykaz retent u poborców i komisarzy – [Środa, 20 sierpnia] 1669 r.	104
9. Rachunek dla Jerzego Cykowskiego komisarza województw poznańskiego i kaliskiego, wystawiony na sejmiku – Środa, 20 sierpnia 1669 r.	104
10. Kwit generalny dla synów zmarłego poborcy Zygmunta Twardowskiego – Środa, 20 sierpnia 1669 r.	105
11. Uniwersał Wacława Leszczyńskiego krajczego koronnego, marszałka sejmiku – Środa, 26 sierpnia 1669 r.	106
12. Denuncjacja koronacji Michała I – Kraków, 9 października 1669 r.	107
13. Manifestacja Piotra Opalińskiego wojewodzica kaliskiego w imieniu swoim i innych posłów przeciwko ważności wyroków sądów sejmowych ferowanych po zerwaniu sejmu koronacyjnego – Kraków, 5 listopada 1669 r.	108
14. Reprywatyzacja Jana Tańskiego instygatora koronnego przeciwko protestacji Piotra Opalińskiego wojewodzica kaliskiego w sprawie ważności wyroku sądu sejmowego – Kraków, 18 listopada 1669 r.	109
6. Sejmik deputacki w Środzie, 9 września 1669 r.	111
Sejmik zakończony wyborem deputatów.	
7. Sejmik przedsejmowy w Środzie, 22 stycznia 1670 r.	112
1. Uniwersał Michała I zwołujący sejmik przedsejmowy województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie na 22 stycznia 1670 r. – Kraków, 30 listopada 1669 r.	112
2. List Michała I do senatorów na sejm i sejmiki, adresowany do Krzysztofa Grzymałtowskiego kasztelana poznańskiego – Kraków, 4 grudnia 1669 r.	113
3. List Michała I do urzędników na sejmiki przedsejmowe – [Kraków, 4 grudnia 1669 r.]	114

4. List powtórny Michała I do senatorów na sejm i sejmiki, adresowany do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego – Warszawa, 22 grudnia 1669 r.	115
5. Instrukcja Michała I na sejmiki przedsejmowe – Warszawa, 23 grudnia 1669 r. ...	116
6. List Michała I na sejmiki w sprawie planów małżeńskich – Warszawa, 15 stycznia 1670 r.	119
7. List Andrzeja Olszowskiego biskupa chełmińskiego, podkanclerzego koronnego na sejmiki – Warszawa, 15 stycznia 1670 r.	121
8. Instrukcja dla posłów na sejm z sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 22 stycznia 1670 r.	123
9. Asygnacja marszałka sejmiku – Środa, 31 stycznia 1670 r.	131
10. List Eusebiusa von Brandt, nowego rezydenta brandenburskiego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego z informacjami na temat „szczęśliwie zakończony” sejmiku przedsejmowego w Środzie – z podróży do Warszawy, 1 lutego 1670 r.	132
8. Sejmik relacyjny w Środzie, 20 maja 1670 r.	134
1. Uniwersał komisarzy sejmikowych do rachunków – Pogorzela, 12 marca 1670 r.	134
2. Uniwersał Michała I, zwołujący sejmik relacyjny województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie na 20 maja 1670 r. – Warszawa, 28 kwietnia 1670 r.	135
3. List Jana Andrzeja Morsztyna podskarbiego wielkiego koronnego do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego – Warszawa, 24 stycznia 1670 r.	138
4. List Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego do Jana Opalińskiego wojewody kaliskiego – Jaworów, 24 marca 1670 r.	139
5. List Piotra Bojanowskiego cześnika płockiego do Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski – Poznań, 27 kwietnia 1670 r.	140
6. List Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego na sejmiki – Jaworów, 2 maja 1670 r.	141
7. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego do sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego – Uniejów, 10 maja 1670 r.	146
8. Laudum sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 20 maja 1670 r.	149
9. Manifestacja spisana na sejmiku relacyjnym województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 20 maja 1670 r.	152
10. Konfederacja spisana na sejmiku relacyjnym województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 20 maja 1670 r.	153
11. Streszczenie postanowień sejmiku w Środzie, 20 maja 1670 r., wysłane do cesarza Leopolda I przez ablegata Augustina von Mayern – Warszawa, 4 czerwca 1670 r.	161
12. Relacja z sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 20 maja 1670 r.	163
13. Druga relacja z sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 20 maja 1670 r., z nieprawdziwą informacją o śmierci Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego.	165
14. Trzecia relacja z sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 20 maja 1670 r.	167

15. Informacja o sejmiku relacyjnym województw poznańskiego i kaliskiego w anonimowym liście do Krzysztofa Zygmunta Paca kanclerza wielkiego litewskiego – Środa, 20 maja 1670 r.	169
16. Informacja o sejmiku w diariuszu Piotra Opalińskiego wojewodzica kaliskiego – maj 1670 r.	170
17. Anonimowa opinia z Warszawy o zajściach na sejmiku relacyjnym w Środzie, 20 maja 1670 r., w liście zapewne skierowanym do Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego.	171
18. List sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego do miasta Gdańska – Środa, 20 maja 1670 r.	173
19. List Jana Opalińskiego wojewody kaliskiego z informacjami o zamieszkach na sejmiku – Radlin, 20 maja 1670 r.	173
20. List Jana Opalińskiego wojewody kaliskiego do gwardiana reformatów warszawskich z informacjami o zamieszkach na sejmiku – Radlin, 23 maja 1670 r.	175
21. List Eusebiusa von Brandt rezydenta brandenburskiego w Warszawie do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego w sprawie zajęć na sejmiku w Środzie – Warszawa, 24 maja 1670 r.	176
22. Informacja o zamieszkach na sejmiku, najpewniej w liście Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski – Kalisz, 26 maja 1670 r.	182
23. List ablegata Augustina von Mayern do cesarza Leopolda I z doniesieniem o zajściach na sejmiku w Środzie – Warszawa, 28 maja 1670 r.	183
24. Odpowiedź miasta Gdańska na list sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego – Gdańsk, 28 maja 1670 r.	185
25. Uniwersał Michała I na pospolite ruszenie, wici jedne za dwoje – Warszawa, 30 maja 1670 r.	186
26. Odpowiedź Michała I na poselstwo z sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego – Warszawa, 4 czerwca 1670 r.	188
27. Fragment listu ablegata Augustina von Mayern do cesarza Leopolda I z doniesieniem o prośbach sejmiku w Środzie, doniesionych przez posłów i zgodzie królewskiej na zwołanie powtórnego sejmiku nadzwyczajnego – Warszawa, 4 czerwca 1670 r.	189
9. Sejmik ekstraordynaryjny za uniwersałem Michała I w Środzie, 26 czerwca 1670 r.	190
1. Uniwersał Michała I, zwołujący sejmik ekstraordynaryjny województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie 26 czerwca 1670 r. – Warszawa, 6 czerwca 1670 r.	190
2. Laudum sejmiku ekstraordynaryjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 26 czerwca 1670 r.	191
3. List sejmiku nadzwyczajnego województw poznańskiego i kaliskiego do sejmiku generalnego Prus Królewskich – Środa, 26 czerwca 1670 r.	192
4. List Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego do Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski – Lubraniec, 30 czerwca 1670 r.	193
10. Sejmik przedsejmowy w Środzie, 29 lipca – 1 sierpnia 1670 r.	194
1. Uniwersał Michała I, zwołujący sejmik przedsejmowy województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie na 29 lipca 1670 r. – Warszawa, 27 czerwca 1670 r.	194

2. List Michała I do senatorów na sejmiki przedsejmowe – Warszawa, 6 lipca 1670 r.	196
3. Kredens Michała I dla posła na sejmik przedsejmowy – [Warszawa, 6 lipca 1670 r.]	197
4. Instrukcja Michała I na sejmiki przedsejmowe – Warszawa, 15 lipca 1670 r.	197
5. List Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego do zaufanych osób przed sejmikami przedsejmowymi – obóz pod Trembowlą, 21 lipca 1670 r.	204
6. Suplement do instrukcji Michała I na sejmiki przedsejmowe – Warszawa, 23 lipca 1670 r.	205
7. List Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego do zaufanych osób przed sejmikiem województw poznańskiego i kaliskiego – 24 lipca 1670 r.	206
8. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego do sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego – b.d. i m. [1670]	207
9. Laudum sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 29 lipca 1670 r.	208
10. Instrukcja dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 29 lipca 1670 r.	211
11. Instrukcja dana posłom do Michała I z sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 29 lipca 1670 r.	225
12. List sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego do sejmiku generalnego Prus Królewskich – Środa, 29 lipca 1670 r.	226
13. Instrukcja dana posłom sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego do sejmiku generalnego Prus Królewskich – Środa, 29 lipca 1670 r.	226
14. Diariusz sejmiku przedsejmowego w Środzie, w dniach 29 lipca – 1 sierpnia 1670 r.	227
15. List Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego do sejmiku generalnego Prus Królewskich z informacją o tumulcie na sejmiku w Środzie, w dniu 20 maja 1670 r. i rozlewie krwi – Lubraniec, 1 sierpnia 1670 r.	230
16. Memoriał w sprawie poranienia na sejmiku w Środzie, 20 maja 1670 r., przygotowany przez Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego na sejm. .	231
17. Atestacja komisarzy sejmikowych do rewidowania łańców wybranieckich dla miasta Wschowy – Wschowa, 7 sierpnia 1670 r.	236
18. List Mikołaja Smoguleckiego starosty lipnowskiego do sejmiku generalnego Prus Królewskich z informacją o tumulcie na sejmiku w Środzie i rozlewie krwi – Działyń, 10 sierpnia 1670 r.	236
19. List Joachima Rüdigera von der Goltz generała-lejtnanta w służbie brandenburskiej, tajnego radcy wojennego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego z informacjami na temat sejmiku przedsejmowego w Środzie – Kłębowiec, 30 sierpnia 1670 r.	237
20. Mowa Jana Korzeniewskiego starosty kościańskiego posła sejmiku do Michała I – 1670 r.	239
21. Uniwersał Michała I na pospolite ruszenie, trzecie wici – Warszawa, 11 września 1670 r.	240

11. Sejmik deputacki w Środzie, 15 września 1670 r.	243
Sejmik prawdopodobnie zakończony pomyślnie. Brak informacji o deputatach.	
1. Uniwersał Jana Opalińskiego wojewody kaliskiego w sprawie gromadzenia się pospolitego ruszenia pod Kołem na dzień 27 września – Radlin, 18 września 1670 r.	243
2. List Joachima Rüdigera von der Goltz generała-lejtnanta w służbie branden- burskiej, tajnego radcy wojennego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenbur- skiego z informacją na temat antybrandenburskiego wystąpienia Jana Stanisława Korzeniewskiego starosty kościańskiego na sejmiku deputackim w Środzie – Kłębo- wiec, 18 września 1670 r.	244
3. Uniwersał Kazimierza Radomickiego kasztelana kaliskiego w sprawie gro- madzenia się i popisu pospolitego ruszenia pod Kołem na dzień 2 października – Dębno, 25 września 1670 r.	245
4. Suplement do instrukcji dla posłów na sejm, dany w obozie pospolitego ruszenia województw poznańskiego i kaliskiego – obóz pod Kłodawą, 16 października 1670 r.	246
5. Uniwersał Michała I do województw poznańskiego i kaliskiego, odwołujący pospolite ruszenie – Warszawa, 31 października 1670 r.	248
6. Rejestr chorągwi powiatu kościańskiego na popisie za uniwersałem Michała I – obóz pod Łowiczem, 2 listopada 1670 r.	249
7. Rejestr chorągwi pospolitego ruszenia pod komendą Jana Opalińskiego wo- jewody kaliskiego, pułkownika województw poznańskiego i kaliskiego na popisie za uniwersałem Michała I – [obóz pod Łowiczem, 2 listopada 1670 r.]	251
8. Rejestr chorągwi pospolitego ruszenia pod komendą Andrzeja Przyjemskiego chorążego kaliskiego na popisie za uniwersałem Michała I – obóz pod Łowiczem, 2 listopada 1670 r.	255
9. Rejestr chorągwi pospolitego ruszenia powiatu gnieźnieńskiego pod komendą Stanisława Chełmskiego starosty pobiedziskiego na popisie za uniwersałem Michała I – [obóz pod Łowiczem, 2 listopada] 1670 r.	258
12. Sejmik relacyjny w Środzie, 9 grudnia 1670 r.	260
1. Sejmik wyznaczony mocą deklaracji poselskiej na sejmie.	260
2. List Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego do zaufanych osób przed sejmikiem – 29 listopada 1670 r.	261
3. Laudum sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Śro- dzie, 9 grudnia 1670 r.	261
13. Sejmik ekstraordynaryjny w Środzie, 5 marca 1671 r.	266
1. Uniwersał Michała I w sprawach skarbowych i aukcji wojska, zwołujący sej- miki na dzień 5 marca – Warszawa, 9 lutego 1671 r.	266
2. List Michała I na sejmiki zwołane na dzień 5 marca – Warszawa, 12 lutego 1671 r.	267
3. Informacja o sejmiku w wiadomościach z Warszawy, 14 marca 1671 r.	269
4. Informacja o sejmiku w relacji ablegata Augustina von Mayern dla cesarza Leopolda I – Warszawa, 18 marca 1671 r.	269
5. Informacja o sejmiku w relacji ablegata Augustina von Mayern dla cesarza Leopolda I – Warszawa, 25 marca 1671 r.	269
6. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty general- nego Wielkopolski w sprawach skarbowych – zamek w Poznaniu, 29 kwietnia 1671 r.	270

14. Sejmik ekstraordynaryjny w Środzie, 25 maja 1671 r.	271
Sejmik zapewne nie doszedł do skutku z powodu zwołania przez króla sejmiku ekstraordynaryjnego na dzień 12 czerwca, przed pospolitym ruszeniem.	
1. Uniwersał Michała I na pospolite ruszenie, wici pierwsze za dwoje – Warszawa, 15 kwietnia 1671 r.	271
2. Uniwersał Michała I, zwołujący sejmik ekstraordynaryjny województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie na 25 maja 1671 r. – Warszawa, 30 kwietnia 1671 r.	272
15. Sejmik ekstraordynaryjny w Środzie, 12 czerwca 1671 r.	274
1. Uniwersał Michała I na pospolite ruszenie, trzecie wici, zwołujący jednocześnie sejmik ekstraordynaryjny w Środzie na 12 czerwca 1671 r. – Warszawa, 16 maja 1671 r.	274
2. Laudum sejmiku ekstraordynaryjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 12 czerwca 1671 r.	276
3. Instrukcja dana posłom do Michała I z sejmiku ekstraordynaryjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 12 czerwca 1671 r.	279
4. Krótka relacja z sejmiku – Środa, 12 czerwca 1671 r.	281
5. Uniwersał Michała I, uwalniający miasto Poznań od wyprawiania dodatkowych żołnierzy na pospolite ruszenie – Warszawa, 21 czerwca 1671 r.	282
6. Informacja o przybyciu poselstwa sejmikowego do Michała I w liście ablegata Augustina von Mayern do cesarza Leopolda I – Warszawa, 24 czerwca 1671 r.	283
7. Odpowiedź Michała I na poselstwo z sejmiku ekstraordynaryjnego województw poznańskiego i kaliskiego – Warszawa, 30 czerwca 1671 r.	283
8. Informacja o przyjęciu propozycji poselstwa sejmikowego przez Michała I i obecnych senatorów w liście ablegata Augustina von Mayern do cesarza Leopolda I – Warszawa, 1 lipca 1671 r.	285
9. Informacja o przyjęciu poselstwa sejmikowego przez Michała I w wiadomościach z Warszawy – Warszawa, 3 lipca 1671 r.	285
10. Uniwersał Michała I do województw poznańskiego i kaliskiego, ponaglający do wysyłania do obozu wypraw wojewódzkich – Warszawa, 4 lipca 1671 r.	286
16. Zjazd na popisie pod Środą, 6 lipca 1671 r.	287
1. List Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego, wzywający go do przybycia do obozu pospolitego ruszenia – b.m. i d. 1671 r.	287
2. Instrukcja dana posłom sejmiku do Michała I na popisie – pod Środą, 6 lipca 1671 r.	288
3. Uniwersał Kazimierza Dembińskiego marszałka zjazdu, informujący o wyznaczeniu przez zjazd daty generalnego popisu na dzień 27 lipca 1671 r. – Środa, 7 lipca 1671 r.	290
4. Uniwersał Michała I, zwołujący pospolite ruszenie – Warszawa, 10 lipca 1671 r.	290
5. Informacja o poselstwie z zjazdu w sprawie pospolitego ruszenia w relacji Augustina von Mayern dla cesarza Leopolda I – Warszawa, 15 lipca 1671 r.	292
6. Respons Michała I na poselstwo ze zjazdu – Warszawa, 17 lipca 1671 r.	292
7. List Michała I do województw wielkopolskich, dany przy pożegnaniu poselstwa ze zjazdu – Warszawa, [ok. 17 lipca] 1671 r.	294

8. Informacja o przyjęciu poselstwa ze zjazdu przez Michała I w wiadomościach z Warszawy – Warszawa, 18 lipca 1671 r.	294
9. Informacja o poselstwie ze zjazdu w sprawie pospolitego ruszenia w relacji Augustina von Mayern dla cesarza Leopolda I – Warszawa, 22 lipca 1671 r.	295
17. Zjazd na popisie generalnym pod Kołem, 27 lipca 1671 r.	296
1. Uniwersał Michała I, ponaglający na pospolite ruszenie – Warszawa, 26 lipca 1671 r.	296
2. Remanifest sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego na popisie generalnym pod Kołem, uczyniony na manifest z kancelarii mniejszej koronnej – pod Kołem, 27 lipca 1671 r.	297
3. List zjazdu województw poznańskiego i kaliskiego na popisie generalnym pod Kołem do prymasa Mikołaja Prażmowskiego – pod Kołem, 27 lipca 1671 r.	298
4. List zjazdu województw poznańskiego i kaliskiego na popisie generalnym pod Kołem do Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski – pod Kołem, 27 lipca 1671 r.	299
5. Informacja o pospolitym ruszeniu z Wielkopolski, przebywającym w obozie pod Kołem, w wiadomościach z Warszawy, z dnia 7 sierpnia – obóz pod Kołem, 28 lipca 1671 r.	299
6. List zjazdu województw poznańskiego i kaliskiego na popisie generalnym pod Kołem do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego – pod Kołem, 27 lipca 1671 r.	300
7. Informacja o pospolitym ruszeniu wielkopolskim w liście Jana Opalińskiego wojewody kaliskiego do Andrzeja Olszowskiego biskupa chełmińskiego, podkanclerzego koronnego – Koło, 29 lipca 1671 r.	300
8. Uniwersał Mikołaja Mycielskiego wojskiego kaliskiego, przypominający o wyprawie pospolitego ruszenia i organizujący obronę terytorialną podczas jego trwania – Miłosław, 31 lipca 1671 r.	301
9. Informacja o wyznaczeniu terminu i punktu zbornego pospolitego ruszenia województw poznańskiego i kaliskiego w wiadomościach z Warszawy – Warszawa, 7 sierpnia 1671 r.	302
10. Manifestacja deputatów wojskowych w sprawie zaległości żołdu należnego w województwie kaliskim, uczyniona w grodzie kaliskim – Kalisz, 8 sierpnia 1671 r.	302
11. Informacja o przybyciu pospolitego ruszenia województw poznańskiego i kaliskiego do obozu pod Zwoleniem i wysłaniu poselstwa do Michała I, w wiadomościach z Warszawy – Warszawa, 19 sierpnia 1671 r.	303
12. Mowa Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego, wygłoszona w kole generalnym pospolitego ruszenia z województw poznańskiego i kaliskiego w obozie pod Zwoleniem – 23 sierpnia 1671 r.	304
18. Zjazd w obozie pospolitego ruszenia pod Lublinem, 4 września 1671 r.	306
1. Informacje o działaniach w obozie pospolitego ruszenia województw wielkopolskich – sierpień/wrzesień 1671 r.	306
2. Informacja o działaniach województw poznańskiego i kaliskiego na pospolitym ruszeniu w relacji ablegata Augustina von Mayern do cesarza Leopolda I – Warszawa, 2 września 1671 r.	307

3. Instrukcja dana posłom do Michała I ze zjazdu województw poznańskiego i kaliskiego – obóz pod Lublinem, 4 września 1671 r.	307
4. Suplement do instrukcji danej posłom województw poznańskiego i kaliskiego do Michała I – obóz pod Lublinem, 6 września 1671 r.	309
5. List Andrzeja Olszowskiego biskupa chełmińskiego, podkanclerzego koronnego do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego – Lublin, 6-8 września 1671 r.	311
6. Rejestr roty Stefana Gembickiego kasztelana rogozińskiego w obozie pospolitego ruszenia wielkopolskiego pod Lublinem, w dniu 7 września 1671 r.	312
7. Respons Michała I na instrukcję dla posłów województw poznańskiego i kaliskiego – [5 września] 1671 r.	314
8. Informacja o działaniach województw poznańskiego i kaliskiego podczas pospolitego ruszenia w wiadomościach z Lublina – Lublin, 7 września 1671 r.	315
9. Respons Michała I na suplement do instrukcji dla posłów województw poznańskiego i kaliskiego – [8 września] 1671 r.	316
10. List Krzysztofa Paca kanclerza wielkiego litewskiego do Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego – 8 września 1671 r.	318
11. List Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego do Krzysztofa Paca kanclerza wielkiego litewskiego – Poznań, 6 listopada 1671 r.	322
19. Sejmik deputacki w Środzie, 14 września 1671 r.	323
Sejmik nie odbył się w wyznaczonym przez prawo terminie i miejscu, z powodu udziału szlachty w pospolitym ruszeniu	
20. Sejmik ekstraordynaryjny w Środzie, 5 października 1671 r.	324
1. Uniwersał Michała I, odwołujący pospolite ruszenie i zwołujący sejmik do Środy na dzień 5 października 1671 r. – Lublin, 10 września 1671 r.	324
2. Laudum sejmiku nadzwyczajnego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 5 października 1671 r.	325
21. Sejmik deputacki w Środzie, w dniu 14 grudnia 1671 r., w zmienionym terminie, w związku z wcześniejszym pospolitym ruszeniem	328
Wybrano deputatów, nie odnaleziono laudum.	
22. Sejmik przedsejmowy w Środzie, 15-22 grudnia 1671 r.	329
1. Uniwersał Michała I, zwołujący sejmik przedsejmowy do Środy na dzień 15 grudnia 1671 r. – Lwów, 30 października 1671 r.	329
2. List Michała I do senatorów – Warszawa, 24 listopada 1671 r.	331
3. List Michała I do urzędników – Warszawa, 24 listopada 1671 r.	331
4. List Michała I do posła na sejmik – Warszawa, 24 listopada 1671 r.	332
5. Kredens dla posła królewskiego na sejmik – Warszawa, 24 listopada 1671 r.	332
6. Instrukcja Michała I na sejmiki przedsejmowe – [Warszawa, 24 listopada] 1671 r.	332
7. List Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski do sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego – Kalisz, 7 grudnia 1671 r.	338
8. List Andrzeja Olszowskiego biskupa chełmińskiego, podkanclerzego koronnego na sejmiki – Warszawa, 11 grudnia 1671 r.	341

9. List Joachima Scultetusa tajnego sekretarza kameralnego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego na temat rad Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego, rozkazu wyjazdu na sejmik przedsejmowy w Środzie i pisma Hohenzollerna do stanów wielkopolskich w sprawie potwierdzenia traktatów welawsko-bydgoskich – Szamotuły, 12 grudnia 1671 r.	344
10. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego do sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego – Łowicz, 14 grudnia 1671 r.	347
11. Laudum sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 15-22 grudnia 1671 r.	351
12. Instrukcja dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 15-22 grudnia 1671 r.	354
13. Rachunki z Kazimierzem Grabskim poborcą województwa poznańskiego na sejmiku – Środa, 15 grudnia 1671 r.	368
14. List Wojciecha Mielżyńskiego marszałka sejmiku średzkiego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego – Środa, 17 grudnia 1671 r.	372
15. List Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski do prymasa Mikołaja Prażmowskiego z informacjami o sejmiku przedsejmowym – Warszawa, 24 grudnia 1671 r.	373
16. List Joachima Scultetusa tajnego sekretarza kameralnego do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego, informujący o przebiegu sejmiku przedsejmowego w Środzie – Kostrzyn nad Odrą, 26 grudnia 1671 r.	375
23. Sejmik przedsejmowy w Środzie, 27 kwietnia 1672 r.	382
1. Uniwersał Michała I, zwołujący sejmik przedsejmowy do Środy na dzień 27 kwietnia 1672 r. – Warszawa, 20 marca 1672 r.	382
2. List Michała I do urzędników na sejmiki przedsejmowe – Warszawa, 30 marca 1672 r.	383
3. Instrukcja Michała I na sejmiki przedsejmowe – Warszawa, 30 marca 1672 r.	384
4. Uniwersał Michała I na pospolite ruszenie, wici jedne za dwoje – Warszawa, 5 kwietnia 1672 r.	389
5. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego do sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego – Łowicz, 20 kwietnia 1672 r.	390
6. Laudum sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 27 kwietnia 1672 r.	394
7. Instrukcja dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 27 kwietnia 1672 r.	397
8. Konfederacja generalna zawiązana przez posłów prowincji wielkopolskiej podczas sejmiku w Warszawie – Warszawa, 27 maja 1672 r.	401
9. Informacja w liście Bogusława Bojanowskiego do Jana Bittnera seniora zborów ewangelickich w Wielkopolsce o planowanym wniesieniu na kolejny sejmik w Środzie sprawy związanej ze zburzeniem zboru w Sieniutowie – Gołaszyn, 30 maja 1672 r.	403
10. Uniwersał Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego – Warszawa, 24 czerwca 1672 r.	403
24. Sejmik relacyjny w Środzie, 20 lipca 1672 r.	404
1. Uniwersał Michała I, zwołujący sejmik relacyjny województw poznańskiego i kaliskiego po zerwanym sejmie na dzień 20 lipca 1672 r. – Warszawa, 4 lipca 1672 r.	404

2. Uniwersał Michała I na pospolite ruszenie, wici trzecie – Warszawa, 5 lipca 1672 r.	406
3. List prymasa Mikołaja Prażmowskiego i Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego, na sejmiki – Warszawa, 9 lipca 1672 r.	407
4. Uniwersał Michała I, donoszący o zagrożeniu ze strony Turcji – Warszawa, 12 lipca 1672 r.	409
5. Laudum sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 20 lipca 1672 r.	411
6. Instrukcja dana posłom do Michała I z sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 20 lipca 1672 r.	413
7. Uniwersał marszałka sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 22 lipca 1672 r.	415
8. List Piotra Przyjemskiego kasztelana śremskiego do Michała I z informacjami o sejmiku – Środa, 23 lipca 1672 r.	416
9. Odpowiedź Michała I na poselstwo z sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego – Warszawa, 10 sierpnia 1672 r.	417
10. Informacja o przyjęciu poselstwa z sejmiku przez Michała I w wiadomościach z Warszawy – Warszawa, 12 sierpnia 1672 r.	420
25. Sejmik deputacki w Środzie, 12 września 1672 r.	420
Sejmik nie odbył się w tym, zgodnym z prawem, terminie z powodu wyprawy pospolitego ruszenia pod Lublin. Odbyto go w terminie zastępczym, 12 grudnia 1672 r.	
26. Zjazd w obozie pospolitego ruszenia pod Gołębim, 17 października 1672 r.	421
1. Uniwersał Michała I, informujący o sytuacji na froncie walk z Turcją i ponagląjący na pospolite ruszenie – Warszawa, 5 sierpnia 1672 r.	421
2. Uniwersał Michała I, informujący o sytuacji i ponagląjący zbieranie się pospolitego ruszenia – Janowiec, 23 sierpnia 1672 r.	422
3. Informacja o pospolitym ruszeniu z województw poznańskiego i kaliskiego w liście Andrzeja Trzebickiego biskupa krakowskiego do Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego – 26 sierpnia 1672 r.	423
4. Uniwersał Michała I, informujący o sytuacji i ponagląjący zbieranie się pospolitego ruszenia – Janowiec, 7 września 1672 r.	424
5. Informacja o pospolitym ruszeniu z województw poznańskiego i kaliskiego w wiadomościach z Warszawy – Warszawa, 8 października 1672 r.	425
6. Uchwała zjazdu województw poznańskiego i kaliskiego spisana w obozie pospolitego ruszenia – obóz pod Gołębim, 17 października 1672 r.	425
27. Zjazd w obozie pospolitego ruszenia pod Lublinem, 4 listopada 1672 r.	426
1. List Franciszka Mycielskiego skarbnika poznańskiego do Jana Chryzostoma Gnińskiego wojewody chełmińskiego – obóz pod Lublinem, 25 października 1672 r.	426
2. Punkta spisane przez szlachtę wielkopolską zgromadzoną na pospolitym ruszeniu pod Lublinem do koła generalnego dla deputatów do tegoż koła – obóz pod Lublinem, 4 listopada 1672 r.	427
3. Rejestr szlachty wielkopolskiej na pospolitym ruszeniu pod Lublinem, pod chorągwią kasztelana kaliskiego Kazimierza Radomickiego – obóz pod Lublinem, 4 listopada 1672 r.	429

4. Rejestr szlachty wielkopolskiej na pospolitym ruszeniu pod Lublinem, pod chorągwią Piotra Adama Opalińskiego podkomorzego poznańskiego – obóz pod Lublinem, 1672 r.	430
28. Sejmik deputacki w Środzie, w dniu 12 grudnia 1672 r., w zmienionym terminie, w związku z wcześniejszym pospolitym ruszeniem	433
1. Informacja o sejmiku deputackim w dniu 12 grudnia 1672 r.	433
29. Sejmik ekstraordynaryjny w Środzie, 13-17 grudnia 1672 r.	434
1. Uniwersał Michała I, zwołujący sejmik ekstraordynaryjny województw poznańskiego i kaliskiego na dzień 13 grudnia 1672 r. – Warszawa, 24 listopada 1672 r.	434
2. List Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego, na sejmiki – Szczepczeszyn, 30 listopada 1672 r.	435
3. Instrukcja dana deputatom od wojska koronnego wysłanym do sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego wraz z listem Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego na sejmiki – Szczepczeszyn, 30 listopada 1672 r.	436
4. List Michała I do województw na sejmiki ekstraordynaryjne, pełniący funkcję instrukcji królewskiej – Warszawa, [grudzień] 1672 r.	441
5. Powtórny uniwersał Michała I do województw – Warszawa, 12 grudnia 1672 r. ...	443
6. Laudum sejmiku nadzwyczajnego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 13 grudnia 1672 r.	444
7. Instrukcja dana posłom z sejmiku nadzwyczajnego województw poznańskiego i kaliskiego na zjazd generalny konfederacji w Warszawie – Środa, 13 grudnia 1672 r.	447
8. Informacja o sejmiku w dniach 13-17 września 1672 r.	450
9. Informacja o sejmiku w wiadomościach z Poznania, z 17 grudnia 1672 r.	455
10. Uniwersał Michała I do województw i ziem, ostrzegający o buncie wojska – Warszawa, 3 stycznia 1673 r.	456
11. Popis szlachty powiatu poznańskiego na pospolite ruszenie – pod Poznaniem, 4 stycznia 1673 r.	457
12. Manifestacja grupy szlachty z ziemi wschowskiej oraz przedstawicieli miasta Wschowy przeciwko Adamowi Rozdrażewskiemu kasztelanowi przemęckiemu, który nie przybył na popis ziemskiego pospolitego ruszenia – Wschowa, 4 stycznia 1673 r.	459
13. Manifestacja poborcy województwa poznańskiego Stanisława Rosnowskiego przeciwko miastom i miasteczkom, które nie wniosły w terminie podatku czopowego i szelężnego – Poznań, 24 kwietnia 1673 r.	460
30. Sejmik ekstraordynaryjny w Środzie, 12 stycznia 1673 r. z mocy uchwały wcześniejszego sejmiku	460
Tego terminu zapewne nie podjęto w związku z oczekiwaniem na przekształcenie zjazdu generalnego konfederacji w Warszawie w sejm (co nastąpiło dopiero 11 marca 1673 r.).	
31. Sejmik relacyjny w Środzie, 9 maja 1673 r.	461
1. List od posłów sejmikowych na zjazd warszawski, skierowany do województw – Warszawa, 11 stycznia 1673 r.	461

2. Laudum sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 9 maja 1673 r.	463
3. Informacja o przybyciu poselstwa z sejmiku do Michała I w wiadomościach z Warszawy – Warszawa, 26 maja 1673 r.	468
4. List Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego do Piotra Żychlińskiego starosty wałęckiego w sprawie komendy nad wyprawami z województw – Gdańsk, 28 maja 1673 r.	468
5. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski w sprawie problemów z formowaniem sejmikowego regimentu pieszego – Poznań, 1 czerwca 1673 r.	469
6. Uniwersał Michała I do województw poznańskiego i kaliskiego w sprawie podległości wypraw z dóbr duchownych – Warszawa, 2 czerwca 1673 r.	470
7. Uniwersał Michała I do województw poznańskiego i kaliskiego, informujący o ponownym zagrożeniu tureckim i wzywającym wszelkie oddziały wojskowe do obozu pod Sokal – Warszawa, 15 czerwca 1673 r.	471
8. Uniwersał Michała I do województw poznańskiego i kaliskiego, biorący w obronę Żydów – Warszawa, 22 lipca 1673 r.	473
32. Sejmik deputacki w Środzie, 11 września 1673 r.	474
Sejmik zakończony wyborem deputatów.	
1. Uniwersał marszałka sejmiku – Środa, 11 września 1673 r.	474
2. Rozliczenie poborcy województwa poznańskiego przed Komisją Śremską i porachowanie wyprawy z województwa – Śrem, 2 października 1673 r.	475
33. Zjazd w Poznaniu przed konwokacją, za uniwersałem starosty generalnego, 18 grudnia 1673 r.	478
1. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, informujący o śmierci króla Michała I – Poznań, 3 grudnia 1673 r.	478
2. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, informujący o bezkrólewiu i zwołujący zjazd do Poznania – Poznań, 3 grudnia 1673 r.	479
3. Laudum zjazdu w Poznaniu, zwołanego przez starostę generalnego Wielkopolski – Poznań, 18 grudnia 1673 r.	480
34. Sejmik przedkonwokacyjny w Środzie, 29 grudnia 1673 r.	482
1. List Dymitra Wiśniowieckiego wojewody bełskiego, hetmana polnego koronnego na sejmiki przedkonwokacyjne w sprawie ordynacji ostrogskiej – obóz za Prutem, 26 listopada 1673 r.	482
2. List Jana Chrzyciela Ossolińskiego komandora zakonu maltańskiego na Śródce pod Poznaniem na sejmiki przedkonwokacyjne w sprawie ordynacji ostrogskiej – Poznań Komandoria, 29 listopada 1673 r.	484
3. Uniwersał Kazimierza Floriana Czartoryskiego biskupa kujawskiego, arcybiskupa nominata gnieźnieńskiego – Smarzewice, 5 grudnia 1673 r.	485
4. List królowej wdowy Eleonory Marii na sejmiki – Warszawa, 15 grudnia 1673 r. ...	490
5. Drugi list królowej wdowy Eleonory Marii na sejmiki – Warszawa, 18 grudnia 1673 r.	491

6. List Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego na sejmiki, informujący o śmierci króla i zwycięstwie pod Chocimiem – Lwów, 18 grudnia 1673 r.	492
7. List żołnierzy z chorągwi ordynackiej na sejmiki przedkonwokacyjne w sprawie sukcesji ordynacji ostrogskiej – zamek dubieński, 19 grudnia 1673 r.	493
8. List Zbigniewa Ossolińskiego opata koprzywnickiego na sejmiki przedkonwokacyjne w sprawie ordynacji ostrogskiej – Koprzywnica, 22 grudnia 1673 r.	494
9. List Michała Kazimierza Radziwiłła podkanclerzego litewskiego, hetmana polnego litewskiego, na sejmiki w sprawie ordynacji ostrogskiej – Biała, 26 grudnia 1673 r.	494
10. Laudum sejmiku przedkonwokacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 29 grudnia 1673 r.	495
11. Instrukcja dana posłom na sejm z sejmiku przedkonwokacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie, 29 grudnia 1673 r.	498
12. Fragment listu Friedricha von Dönhoff pułkownika wojsk brandenburskich do Fryderyka Wilhelma elektora brandenburskiego, informujący o rozmowach z Janem Leszczyńskim kanclerzem wielkim koronnym, starostą generalnym Wielkopolski, oraz o sejmiku przedkonwokacyjnym w Środzie – Poznań, 30 grudnia 1673 r.	502
13. Manifestacja złożona w grodzie poznańskim przez Piotra Skrzyńskiego deputata chorągwi pancernej przeciwko poborcy województwa poznańskiego Stanisławowi Rosnowskiemu – Poznań, 18 stycznia 1674 r.	504
14. Uniwersał komisarzy sejmikowych – Poznań, 24 stycznia 1674 r.	506
35. Sejmik relacyjny po sejmie konwokacyjnym w Środzie, 15 marca 1674 r.	507
1. Uniwersał stanów zgromadzonych na sejmie konwokacyjnym w sprawie reasumpcji i zakresu działań Trybunału Skarbowego w Lublinie – Warszawa, 23 stycznia 1674 r.	507
2. Uniwersał stanów zgromadzonych na sejmie konwokacyjnym w sprawie wojny – Warszawa, 1 lutego 1674 r.	509
3. List Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego na sejmiki – Jarosław, 6 marca 1674 r.	510
4. Laudum sejmiku relacyjnego województw poznańskiego i kaliskiego po sejmie konwokacyjnym – Środa, 15 marca 1674 r.	511
5. Mowa Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego na sejmiku – Środa, 15 marca 1674 r.	516
6. List sejmiku do królowej wdowy Eleonory Marii – Środa, 18 marca 1674 r.	517
7. Uniwersał Jana Sobieskiego marszałka wielkiego koronnego, hetmana wielkiego koronnego w sprawie nadużyć wojskowych w Wielkopolsce – Warszawa, 12 maja 1674 r.	517
8. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, do wojskowych – w zamku poznańskim, 19 maja 1674 r.	518
9. Uniwersał Jana III, informujący o odłożeniu koronacji, reasumpcji Trybunału Skarbowego i wzywający do wypłacania podatków – Warszawa, 14 czerwca 1674 r.	519
10. List Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, do sędziów kapturowych poznańskich – Goślina, 17 czerwca 1674 r.	521
11. Uniwersał komisarzy sejmikowych do rachunków skarbowych – Poznań, 20 czerwca 1674 r.	522

12. Uniwersał Jana III do województw poznańskiego i kaliskiego, informujący o sytuacji na froncie, o gotowości pospolitego ruszenia oraz wzywający do wpłacania podatków – Warszawa, 4 lipca 1674 r.	522
13. Uniwersał Jana III do oddziałów wojskowych przebywających w Wielkopolsce – Warszawa, 13 lipca 1674 r.	525
36. Sejmik ekstraordynaryjny w Środzie, 16 sierpnia 1674 r.	526
1. Uniwersał Jana III na pospolite ruszenie, trzecie wici, zwołujący sejmik ekstraordynaryjny – Warszawa, 27 lipca 1674 r.	526
2. Laudum sejmiku ekstraordynaryjnego województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 16 sierpnia 1674 r.	528
3. Uniwersał Jana III do województw, odwołujący pospolite ruszenie i wzywający do wpłacania podatków – Warszawa, 20 sierpnia 1674 r.	529
4. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, informujący o potrzebie gotowości pospolitego ruszenia przeciwko swawolnym oddziałom wojskowym w województwach wielkopolskich – Poznań, 13 września 1674 r.	531
5. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, do żołnierzy znajdujących się w Wielkopolsce, nakazujący natychmiastowy wymarsz do obozu pod groźbą zwołania pospolitego ruszenia – Poznań, 13 września 1674 r.	532
6. Respons Jana III na poselstwo z sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego – Jaworów, 15 września 1674 r.	533
7. Uniwersał Jana III do żołnierzy, przypominający wolność miasta Środy od stacji wojskowych – Jaworów, 15 września 1674 r.	534
37. Sejmik deputacki w Środzie, 10 września 1674 r.	535
Brak informacji o wyborze deputatów.	
1. Uniwersał Jana III, informujący o kolejnym odłożeniu terminu koronacji i o sprawach wojennych oraz skarbowych – w zamku złoczowskim, 23 października 1674 r.	535
2. Rachunek Stanisława Rosnowskiego poborcy województwa poznańskiego z wpływów pochodzących z czopowego i szelężnego – Śrem, 4 listopada 1674 r.	537
38. Sejmik ekstraordynaryjny za uniwersałem prymasa na pospolitym ruszeniu w Środzie, 20 sierpnia 1675 r.	538
1. Uniwersał Jana III, informujący o dramatycznej sytuacji wojennej i dezercji licznych żołnierzy – Braclaw, 14 lutego 1675 r.	538
2. Uniwersał prymasa Andrzeja Olszowskiego w sprawie swawolnych żołnierzy – rezydencja prymasa w Łyszkowicach, 20 kwietnia 1675 r.	540
3. Uniwersał Jana III na pospolite ruszenie, drugie wici – zamek w Jaworowie, 8 lipca 1675 r.	541
4. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, w sprawie gotowości do pospolitego ruszenia i obrony kraju – Poznań, 31 lipca 1675 r.	543

5. Uniwersał Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, do żołnierzy przebywających w Wielkopolsce, wzywający do jak najszybszego wyruszenia do obozu królewskiego – Poznań, 31 lipca 1675 r.	544
6. Uniwersał prymasa Andrzeja Olszowskiego, ogłaszający trzecie wici z powodu odcięcia kontaktu z królem, zamkniętym w obozie wojennym i zwołujący sejmiki na 20 sierpnia – Warszawa, 7 sierpnia 1675 r.	545
7. Relacja ze zjazdu w Środzie za uniwersałem prymasa Andrzeja Olszowskiego, zapewne pochodząca z listu do Jana Leszczyńskiego kanclerza wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski – Środa, 20 sierpnia 1675 r.	547
8. Odpowiedź Jana III na list wysłany ze Środy – obóz pod Jazłowcem, 9 września 1675 r.	550
39. Sejmik deputacki w Środzie, 9 września 1675 r.	552
Brak informacji o wyborze deputatów, sejmik zapewne jednak doszedł do skutku, co potwierdza uniwersał wystawiony przez jego marszałka.	
1. Uniwersał Andrzeja Radlickiego sędziego ziemskiego poznańskiego, marszałka sejmiku deputackiego – Środa, 9 września 1675 r.	552
40. Sejmik przedsejmowy w Środzie, 31 grudnia 1675 r. – 9 stycznia 1676 r.	553
1. Uniwersał Jana III, zwołujący sejmik przed sejmem koronacyjnym – obóz nad rzeką Zbrucz, pod Czarnokozińcami, 7 listopada 1675 r.	553
2. List Jana III do senatorów na sejmiki przed sejmem koronacyjnym – obóz nad rzeką Zbrucz, pod Czarnokozińcami, 7 listopada 1675 r.	555
3. Instrukcja Jana III na sejmiki przedsejmowe – obóz pod Czarnokozińcami, 7 listopada 1675 r.	555
4. Rachunki komisarzy sejmikowych z poborcą województwa poznańskiego Stanisławem Rosnowskim – Śrem, 9 grudnia 1675 r.	563
5. List prymasa Andrzeja Olszowskiego do sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego – 19 grudnia 1675 r.	564
6. Laudum sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego przed sejmem koronacyjnym – Środa, 31 grudnia 1675 r. – 9 stycznia 1676 r.	565
7. Instrukcja dana posłom na sejm z sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego – Środa, 31 grudnia 1675 – 9 stycznia 1676 r.	570
8. Uniwersał komisarzy sejmikowych – Poznań, 2 marca 1676 r.	587
Ilustracje	589
Indeksy	611
Indeks osób.	613
Indeks geograficzny (poszerzony o hasła rzeczowe, zawierające desygnaty geograficzne).	643